

LENNE MIVEL HETVENKEDNIE

Köszöntő Németh István professzor 70. születésnapján

Annyi bizonyos, hogy 1945. június 7-én, a nevezetes csütörtöki napon „kedvező” időjárásra ébredt az ország. A budai Kitaibel Pál utcában már működött a Meteorológiai Intézet, de időjárás-jelentéseket ekkor még nem adtak ki. Budapesten a Duna közepes vízállással (516 cm) áradt. Kovács Béla kisgazda belügyi államtitkár megbízást kapott Dálnoki Miklós Béla miniszterelnöktől, az Ideiglenes Nemzeti Kormány fejétől a rendőrség megtisztítására. Zsedényi Béla, a nemzetgyűlés elnöke nyilatkozatot adott a Magyar Távirati Irodának a nemzetgyűlés összehívásáról, munkaprogramjáról és az államfői hatalom ideiglenes gyakorlásáról. A Horst Wessel-dal felkerült a „fasiszta irányú és szovjetellenes zeneművek” jegyzékére. Az újságok figyelmeztették az olvasókat, hogy tartózkodjanak az „egyes lelkiismeretlen magánüzemek” által gyártott, az egészségre káros debreceni Symphonia szivarkák vásárlásától.

Az 1945. június 7-i jelentés szerint Chester William Nimitz tengernagy csapatai Okinava szigetén megsemmisítették a japán főerőket, a nagyhatalmak sikeres megbeszélést tartottak San Franciscóban a tervezett új világszervezet felállításáról, és tervezet készült a németországi megszállási zónák határaitól. VII. Haakon norvég király ötévi távollét után hazatért a Norfolk angol hadihajó fedélzetén. Döntés született arról, hogy Lidice közelében emlékművet állítanak a nemzetiszocializmus áldozatainak. A lengyel közbiztonsági szervek elfogták Paul Hoffmant, a majdaneki haláltábor egykori SS-szakaszvezető parancsnokát.

A rádióban este Major Tamás Majakovszkij-verseket szavalt. A Scala mozi Galina Vodjanickaja főszereplésével a *Zoja, a nép leánya* című, az ismert partizánlányról szóló szovjet filmet adta. A Pódium Színházban a *Balra* átcímű darabot játszották. Az Urániában a *Hóféherke és a 7 törpe*, a Walt Disney 1937-es „művészi színes csodatrükkfilmje” volt műsoron. A Corvinban Vivian Leigh és Robert Taylor nyűgözte le a nagyérdeműt a *Waterloo Bridge* című amerikai romantikus filmdrámában. A Lloyd pedig *Nem gyerekjáték* címmel szintén amerikai, hatalmas közönségsikert arató zenés vígjátékot vetített Mickey Rooney és Judy Garland főszereplésével. Aznap mintegy ötszáz újszülött látta meg a napvilágot Magyarországon.

*

Egy német munkaerő-hivatali honlap összeszedte azokat a fizikai-biológiai (!) előfeltételeket, amelyeket a munkaerőpiac joggal vár el egy alapvetően szellemi munkát végző történésztől. Eszerint *„átlagos testi erő, testi ügyesség, távolra és közelre messzemenően normális, adott esetben megfelelően korrigált látó- és átlagos hallóképesség”* szükségeltetik a pályához. Azt gondolhatnánk, hogy ez a kompetencia-katalógus csupán a német precizitás sajátos vadhajtása. Ám a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat honlapján hasonló elvárásokkal szembesülünk: Az *„elméleti jellegű problémákkal foglalkozó” történész munkája „főként pszichés megterheléssel jár”, „az érzékszervek nincsenek kitéve a hétköznapi élethelyzetektől eltérő igénybevételnek”*. Továbbá *„döntően irodai jellegű, kevés mozgással járó, ülőmunkáról”* van szó, *„helyváltoztatásra csak a forrásanyagok felkutatása, illetve tanulmányozása alkalmával kerül sor”*. A különböző szellemi képességek (magas szintű absztraháló-analizáló gondolkodás, jó nyelvi szóbeli kifejezőkészség és írói véna, gyors felfogóképesség, figyelemösszpontosítás) felsorolásában nincs nagy különbség. Érdekes ugyanakkor, hogy nálunk *„a másokkal való jó együttműködés nem feltétele a szakmának”*, bár esetleg „előnyös lehet”.

Nos, mindezek alapján Németh István három szempontból – nagy szerencsénkre – nem felel meg az elvárásoknak. Egyrészt nem elméleti jellegű kérdésekre szorítkozik a tevékenysége, abban az értelemben semmiképpen sem, hogy nem a könyvtárak eldugott könyvespolcai számára fogalmazza meg magvas gondolatait, hanem a dokumentumokkal alátámasztott tudományos ismeretterjesztés (az összetétel mindkét eleme ugyanolyan hangsúllyal bír) egyik hazai élharcosa. Emlékszem, hogy a pesti bölcsészkar folyosói tanszéki tárlóiban szinte csak az ő munkáival lehetett találkozni. Másrészt – sem fizikai, sem átvitt értelemben – nem egy irodában üldögélő típus. Bár otthoni dolgozószobája valóban felér egy könyvtárral, kutatói-tanári ösztöne soha nem hagyja nyugodni, újabb és újabb

témák és publikációk felé hajtja. Végül pedig – ezt tanítványaként és munkatársaként is meg tudom erősíteni – a történészi együttműködést, más munkájának támogatását, megismertetését, diákjainak a publikálási lehetőség biztosítását és az utánpótlás nevelését alapvető fontosságúnak tartja.

*

Amikor Kádár János hetven éves lett, harmadszor is megkapta a Szocialista Munka Hőse kitüntetést. Az akkorra már „Ferenc Jóská”-vá szelídült Ferenc Józsefet 1900-ban új Hunyadi Mátyásként és „Szent István utódjaként” **köszöntötte hű nemzete**. Horthy Miklós hetvenedik születésnapján, 1938. június 18-án Hevesi Simon rabbi a kormányzót többek között az alkotmány „legfőbb őreként” méltatta, aki a vesztes háború után „új Magyarországot teremtett”. Rákosi Mátyást a jeles esemény „tiszteletére” – miután Kádár megbízásából Krasznodarban kihallgatták – az 1962. augusztusi KB-határozat kizárta az MSZMP-ből. Anton von Werner ismert, A Német Császárság kikiáltása címet viselő festménye a porosz királyi család ajándéka volt Anton von Bismarck, a Vaskancellár hetvenedik születésnapjára.

Németh István önmagát szokta köszönteni kerek évfordulóin – munkával, egy-egy újabb művel. **Ötvenedik** születésnapjára 20. századi egyetemes történetet írt és szerkesztett, öt évvel később Horváth István, egykori bonni nagykövet német nyelvű visszaemlékezéseit ágyazta történelmi környezetbe. 2005-ben az Európa-gondolat magyar és német apostolairól rendezett korábbi konferencia anyagát rendezte kötetbe, öt évvel ezelőtt pedig a második világháború után létrejött két német állam históriáját tárta az olvasó elé. Jelen kötet, az Acta Academiae Paedagogicae Agriensis ünnepi száma Németh István kollégáinak és tanítványainak tisztelgése a hetvenéves professzor előtt. Ahogy őt ismerem, csak megelőztük, minden bizonnyal tartogat idén is számunkra valamit.

*

A tanítványok nevében – immár történész-levéltárosként – nem szokványos módon, verssel, pontosabban egy vers átíratával szeretném köszönteni professzor urat. Az eredeti mű is egy 1945-ös eseményt dicsőít.¹

¹ Az *Április 4-ről szóljon az ének* című ismert dalról van szó. A szövegét Vargha Károly írta, megzenésítette Rossa Ernő.

Sárvárról indult, eltelt hetven év!
Elvitte Pestre ifjonti hév.
Nomen est omen. Így szólt anno: – „Gut,
Babérból kérek majd koszorút!”

//:Németh professzor, Isten éltesse!
Még hetven évig terjessz ígét!
Kívánom, hogy munkád ne szelet vessen,
Járja át sokak zavart fejét!://

Bölcsészkar és Eötvös Kollégium,
Mindkettő Németh impérium,
Könyvek és hallgatók nagy serege,
Munka és tudás végösszege.

//:Amíg Magadból műveid ontod,
Nincs gond, hisz egyre tisztul a kép.
Tartsd tovább a német és magyar frontot,
Ígérem, lesz, ki helyedre lép.://

Fiziker Róbert